

**Wiesław Skrzydło – Rektor Uniwersytetu
Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie**
*Wiesław Skrzydło - Rector of the
Maria Curie Skłodowska University in Lublin*

Streszczenie:

Jedną z pierwszych decyzji Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego, jeszcze w trakcie II Wojny Światowej, było utworzenie Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. Miała być to świecka uczelnia stworzona od podstaw. Przez siedemdziesiąt pięć lat funkcjonowania UMCS stale się rozwija. Między innymi dlatego, że kierowali nim tacy rektorzy jak Wiesław Skrzydło. Sprawował on tę funkcję w latach 1972-1981. Był to drugi co do długości trwania okres urzędowania jednego rektora w historii uniwersytetu, zaraz po dziesięcioletnich rządach profesora Grzegorza Leopolda Seidlera. Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie sylwetki profesora Wiesława Skrzydły, jako rektora Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. Zawarto w nim zarys biografii, przedstawiono rozwój uczelni i cele kadencji Rektora Skrzydły, a także scharakteryzowano jego dokonania na płaszczyźnie dydaktyczno-naukowej i organizatorskiej.

Słowa kluczowe:

Wiesław Skrzydło, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin

Summary:

One of the first decisions of the Polish Committee of National Liberation [*Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego*] during the Second World War was the establishment of Maria Curie-Skłodowska University. It was supposed to be a secular college created from scratch. Over the seventy-five years of its operation UMCS has been constantly developing. One of the reasons is the fact that it has been managed by such rectors as Wiesław Skrzydło. He held this function from 1972 to 1981. It was the second longest term of office of one rector in the university's history, after the ten-year rule of Professor Grzegorz Leopold Seidler. The purpose of this article is to present the profile of Professor Wiesław Skrzydło as the rector of Maria Curie-Skłodowska University. It contains an outline of the biography as well as a presentation of the development of the university and the objectives for the term of office of Rector Skrzydło. It also describes his achievements at the didactic, scientific and organizational level.

Keywords:

Wiesław Skrzydło, Maria Curie-Skłodowska University, Lublin

1. Uwagi wstępne.

Rada Narodowa obradująca w Lublinie w dniach 13-14 października 1944 r. postanowiła, że niezbędne jest powołanie uczelni o szerokim profilu kształcenia, uwzględniającym obok nauk medycznych i przyrodniczych, rolnictwo i nauki techniczne.

Dnia 23 października 1944 r. na posiedzeniu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego zdecydowano, że nową placówką naukową będzie uniwersytet, mający za patronkę Marię Curie-Skłodowską¹. Decyzję podjęto jednogłośnie, a funkcję rektora powierzono profesorowi Henrykowi Raabe, który do Lublina przybył na zaproszenie PKWN². Decyzja o utworzeniu Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej stanowiła dobitny przejaw realizacji nowej, ludowej polityki oświatowej, nakreślonej w *Manifeście* lipcowym³.

Powstanie uczelni w trudnym okresie końca wojny, stanowiło wielkie wyzwanie dla inicjatorów i założycieli. Z miesiąca na miesiąc, zarówno pod względem infrastrukturalnym jak i kadrowym, uczelnia nabierała coraz większego znaczenia. Już w 1948 roku uniwersytet osiągnął status znaczącego ośrodka naukowego. Przez kolejne lata Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej stopniowo się rozwijał. Znacząca reorganizacja uniwersytetu nastąpiła w latach 1950-1959. Wówczas wyodrębniły się ze struktur UMCS dwie nowe uczelnie tj. Akademia Medyczna i Akademia Rolnicza, dzisiejszy Uniwersytet Medyczny i Uniwersytet Przyrodniczy.

Przez dziesiątki lat funkcjonowania, UMCS stale się rozwijał, między innymi dzięki temu, że kierowali nim tacy rektorzy jak profesorowie: Henryk Raabe, Bogdan Dobrzański, Grzegorz Leopold Seidler czy Wiesław Skrzydło⁴. Ostatniemu z wymienionych profesorów zostanie poświęcony niniejszy artykuł. Sprawował on funkcję rektora w latach 1972-1981. Był to drugi, co do długości trwania okres urzędowania jednego rektora, w siedemdziesięcioletniej historii uniwersytetu, zaraz po dziesięcioletnich rządach profesora Grzegorza Leopolda Seidlera, a pod wieloma względami i działaniami pierwszy.

¹ E. Kawałko-Marczuk, A. Wronowski, *Informator Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie*, Lublin 2012, s. 6.

² Archiwum Akt Nowych w Warszawie, *Opracowanie zbioru Henryka Raabego*, nr zespołu 2260, 1909-1951 [1967].

³ Tamże, s. 19.

⁴ <http://www.kurierlubelski.pl/artykul/1085442,umcs-obchodzi-70lecie-istnienia,id,t.html> [odeczyt: 28.02.2019 r.].

Celem artykułu jest przedstawienie sylwetki profesora Wiesława Skrzydły, jako rektora Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. Zawarto w nim zarys biografii, przedstawiono rozwój uczelni i cele kadencji Rektora Skrzydły oraz scharakteryzowano jego dokonania na płaszczyźnie dydaktyczno-naukowej i organizatorskiej.

2. Zarys biografii

Wiesław Skrzydło przyszedł na świat 11 kwietnia 1929 r. w Rokitnie, w powiecie Sarny na Kresach Wschodnich. Rodzice nadali mu imiona Juliusz Wiesław. Jak sam przyznaje, wołał jednak używać drugiego imienia. W związku z pojawiającymi się problemami wynikającymi z rozbieżności między imieniem, widniejącym w dokumentach tożsamości a używanym, na które były adresowane m.in. honoraria, Skrzydło zdecydował się w latach pięćdziesiątych dwudziestego wieku zrezygnować urzędowo z imienia Juliusz. Miał dwóch braci. Ojciec był pracownikiem umysłowym na poczcie w Rokitnie. Wiesław Skrzydło w podaniu o pracę pisał: „Ojciec mój był pochodzenia chłopskiego, a przynależność społeczna inteligencja pracująca”⁵. Matka zajmowała się prowadzeniem gospodarstwa domowego i wychowywaniem synów, podejmowała również prace dorywcze jako krawcowa⁶.

W 1931 roku rodzina Skrzydło, w związku z przeniesieniem służbowym ojca, przeprowadziła się do Frampola w powiecie biłgorajskim. Następnie w 1934 roku do Biłgoraja, skąd w 1935 roku przeniosła się do Żółkiewki w powiecie krasnostawskim.

Wiesław Skrzydło w okresie wojny i okupacji uczęszczał na tajne komplety w Żółkiewce. Po wyzwoleniu w 1944 roku, rozpoczął naukę w gimnazjum w Krasnymstawie. Edukacji gimnazjalnej nie udało mu się ukończyć w miejscu zamieszkania, bowiem w 1945 roku ojciec Skrzydły został przeniesiony do Dyrekcji Okręgu Poczтового i Telegraficznego w Lublinie. Rodzina Skrzydło zamieszkała przy ulicy Cichej 3 w Lublinie. Wiesław Skrzydło kontynuował naukę w Gimnazjum im. Jana Zamoyskiego, aby po zdaniu tak zwanej małej matury w 1947 roku, rozpocząć naukę w humanistycznym liceum im. Stanisława Staszica. Lata nauki w liceum były ważnym okresem w jego życiu. Oprócz nauki, Skrzydło chętnie podejmował się różnych form aktywności społecznej.

⁵ *Teczka osobowa Wiesława Skrzydło w Biurze Kadr UMCS nr 1875*, k. 11.

⁶ Rozmowa przeprowadzona z prof. Wiesławem Skrzydło dnia 27.02.2019 r. Zapis własny autora pracy.

W 1948 roku Wiesław Skrzydło ukończył kurs szkoleniowy dla kandydatów na hufcowych w Sławinku, z wynikiem bardzo dobrym. Następnie w dniach 7-25 sierpnia 1948 roku odbył „Służbę Polsce” w 11 Brygadzie Dwory k. Oświęcimia. Komendant organizacji w następujący sposób ocenił działalność młodego adepta: „Charakterystyka służbowa za czas pobytu w Brygadzie: karny, zdyscyplinowany, posłuszny, chętny w wykonywaniu rozkazów, koleżeński i bardzo inteligentny. Politycznie uświadomiony bardzo dobrze. Na stanowisku dowódcy plutonu był dla wszystkich wzorowym dowódcą”⁷. Ponadto brał czynny udział w pracach samorządu szkolnego, zorganizował na terenie szkoły Centralny Komitet Redakcyjny, w którym piastował funkcję przewodniczącego. Był jednym z organizatorów Szkolnej Kasy Oszczędności przy I Państwowym Liceum im. Stanisława Staszica w Lublinie. Wykonywał gazetki ścienne, działał również w Szkolnym Kole Towarzystwa Przyjaciół Żołnierza.

Maturę zdał w 1949 roku. W tym samym roku został przyjęty na nowo utworzony Wydział Prawa UMCS. Jak wspomina prof. Skrzydło, o utworzeniu nowego wydziału dowiedział się w sytuacji wyjątkowej, podczas przygotowań do balu maturalnego. Wtedy to kuzynka jego kolegi, będąca zarazem żoną jednego z profesorów UMCS, poinformowała maturzystów o powołaniu wydziału Prawa UMCS. Latem odbyły się egzaminy wstępne na studia prawnicze, zakończone dla Skrzydły i jego kolegów z klasy przyjęciem na studia.

Podczas studiów w Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej, oprócz wysokich osiągnięć dydaktycznych, bohater niniejszego artykułu, podobnie jak podczas nauki w liceum, znajdował czas na działalność społeczną. Współorganizował koło naukowe prawników i piastował funkcję kuratora, zajmującego się nauką. Włączył się także w działalność zespołów samopomocowych, których celem było udzielanie pomocy w zakresie organizowania materiałów dydaktycznych studentom pracującym, stanowiącym wówczas znaczną część żaków prawa. Został również przyjęty w szeregi Związku Młodzieży Polskiej, gdzie pracował jako sekretarz zarządu koła.

W roku 1952 W. Skrzydło ukończył studia prawnicze I stopnia i został skierowany, celem zdobycia pełnego wykształcenia magisterskiego, na studia w zakresie teorii państwa i prawa oraz prawa państwowego na Uniwersytecie Warszawskim. Warto podkreślić, iż studia prawnicze II stopnia prowadziły wówczas nieliczne ośrodki akademickie, takie jak Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Jagielloński i Uniwersytet Łódzki.

⁷ Archiwum Uniwersytetu Warszawskiego, *Opinia Komendanta Miejskiego Powszechnej Organizacji „Służba Polsce” w Lublinie plk. Janusza Rogowskiego w: Akta studenckie Wiesława Skrzydło nr albumu: 18637.*

Studia prawnicze ze stopniem magistra ukończył po zdaniu egzaminu dyplomowego 25 września 1953 r. i na mocy nakazu pracy z dnia 27 października 1953 r., został skierowany do Lublina, w celu podjęcia zatrudnienia w katedrze prawa na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej.

W listopadzie 1951 roku Wiesław Skrzydło jeszcze jako student, został zatrudniony w Zakładzie Podstaw Marksizmu-Leninizmu, najpierw jako zastępca asystenta, a później jako asystent. Propozycję tego zatrudnienia wysunął prof. dr Grzegorz Leopold Seidler, w związku z uruchomieniem na wszystkich wydziałach polskich uczelni zajęć z przedmiotu marksizm-leninizm. Początkowo W. Skrzydło odmówił, argumentując swoją decyzję pragnieniem zostania prawnikiem, jednak siła argumentacji prof. Seidlera okazała się skuteczniejsza.

Z pracy tej został zwolniony na własną prośbę w listopadzie 1952 roku, co było podyktowane odbywaniem studiów II stopnia w Warszawie i brakiem możliwości logistycznego pogodzenia pracy i studiów w dwóch miastach.

Po uzyskaniu stopnia magistra, w dniu 25 września 1953 r. Wiesław Skrzydło rozpoczął pracę jako asystent na Wydziale Prawa UMCS, w Katedrze Prawa Państwowego, kierowanej przez prof. Andrzeja Burdę. W teźce osobowej Wiesława Skrzydły znajduje się wpis: „Asystent mgr Wiesław Skrzydło wykazuje się b. dobrą pracą jako pomocniczy pracownik naukowy na katedrze”⁸. Od 1 marca 1955 pracował już jako starszy asystent.

Tytuł doktora nauk prawnych uzyskał 20 maja 1959 r., na podstawie rozprawy pt. *Rola i funkcja społeczna stronnictw w ustroju politycznym PRL*. Promotorem tej pracy był prof. Andrzej Burda, a recenzentami prof. Konstanty Grzybowski z Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz prof. Karol Marian Pospieszalski z Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu⁹. Po uzyskaniu doktoratu rozpoczął pracę jako adiunkt.

Pracując na stanowisku pomocniczego pracownika nauki, Wiesław Skrzydło prowadził samodzielnie wykłady z zakresu Ustroju ZSRR na Wydziale Prawa oraz przedmiot Ustrój Polski Ludowej na tle porównawczym na Wydziale Humanistycznym. Od 1959 roku prowadził wykłady, ćwiczenia i seminaria z zakresu prawa państwowego, w Zawodowym Studium Administracyjnym UMCS. Ponadto w roku akademickim 1960/1961 prowadził wykład monograficzny dla studentów V roku Prawa pt. „Rola partii politycznych w ustroju PRL”.

W roku 1960 przez pięć miesięcy Wiesław Skrzydło przebywał na stypendium naukowym we Francji. Tam zbierał materiały do pracy habilitacyjnej

⁸ Teżka osobowa Wiesława Skrzydło w Biurze Kadr UMCS nr 1875, k. 25.

⁹ E. Gdulewicz, *Wiesław Skrzydło o ustroju politycznym Francji. Prace wybrane*, Lublin 2009.

i prowadził badania dotyczące istoty przemian polityczno-ustrojowych w powojennej Francji. Dociekania badawcze zostały zwieńczone rozprawą habilitacyjną i przyznaniem stopnia doktora habilitowanego 5 czerwca 1963 pt. *Istota przemian polityczno-ustrojowych w powojennej Francji (IV i V Republika)*¹⁰.

Jak wspomina prof. Skrzydło, habilitacja w jego życiu zmieniła wiele. Został samodzielnym pracownikiem naukowym, co wpłynęło na rozwój kariery organizacyjnej i funkcyjnej w ramach struktur UMCS i nie tylko.

Rok 1964 można uznać za przełomowy w rozpoczynającej się wieloletniej działalności organizacyjnej późniejszego Rektora UMCS. Prof. Wiesław Skrzydło, został powołany na stanowisko prodziekana Wydziału Prawa UMCS. Jednak nie piastował go zbyt długo. Już po roku na wniosek rektora prof. dra Grzegorza Leopolda Seidlera, został powołany na funkcję prorektora.

Powołanie na tę funkcję młodego wówczas pracownika nauki, wymagało uzyskania niezbędnych zgód. Senat upoważnił rektora Seidlera do powołania samodzielnego pracownika nauki na stanowisko pełniącego obowiązki prorektora d/s młodzieżowych i administracyjnych¹¹. Jednak wymagane było także uzyskanie stosownej aprobaty władz ministerialnych, w myśl obowiązującej centralizacji systemu szkolnictwa wyższego, jak i całej sfery życia społeczno-politycznego. Minister Szkolnictwa Wyższego Henryk Golański w czasie pobytu w Lublinie w dniu 19 września 1965 r. z Ministrem Szkolnictwa Wyższego NRD E. J. Giessmanem wyraził zgodę, w obecności rektora UMCS Prof. G.L. Seidlera, Sekretarza POP PZPR dra Czesława Gofronia i Dyrektora Administracyjnego mgra Stanisława Bieni, na powierzenie obowiązków prorektora do spraw młodzieżowych doc. dr Wiesławowi Skrzydło i wypłacenie mu pełnego dodatku przewidzianego dla prorektora¹².

Uzyskanie tej zgody było niezbędne z racji tego, że ustawa przewidywała możliwość objęcia funkcji prorektora jedynie przez profesora tytularnego. W tej sytuacji do roku 1970, a więc do momentu uzyskania tytułu profesora nadzwyczajnego, profesor Skrzydło był jedynie pełniącym obowiązki. Jak sam mówi: „Nie mogłem być prorektorem pełnokrwistym, dlatego że byłem tylko docentem. A żeby zostać rektorem i prorektorem trzeba było być profesorem. Wobec czego Pan Profesor Seidler ściągnął mnie do rektoratu i byłem pełniącym obowiązki prorektora”¹³. Zakres zadań nowego prorektora UMCS był bar-

¹⁰ D. Gałaszewska-Chileczuk, „Wrogie” Uniwersytety. Polityka państwa komunistycznego wobec Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego i Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej (1944-1969), Warszawa 2013, s. 129.

¹¹ Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Lublinie, *Sprawa Obiegowa UMCS*, IPN LU 08/314, k. 34.

¹² *Teczka osobowa Wiesława Skrzydło w Biurze Kadr UMCS nr 1875*.

¹³ Rozmowa przeprowadzona z prof. Wiesławem Skrzydło dnia 20.05.2014 r. Zapis własny autora pracy.

dzo szeroki i obejmował m.in. sprawy studenckie, tok nauczania i organizacje młodzieżowe, zespoły artystyczne, koła naukowe, sport studencki. Funkcję tę prof. Skrzydło pełnił siedem lat – do 1972 roku. Podczas jej sprawowania bardzo uważnie przyglądał się pracy organizatorskiej prof. Seidlera. Często spotykał się z nim i wspólnie wizytowali uczelnię, sprawdzając gdzie należy coś zrobić. To od swego wielkiego poprzednika, nauczył się w jaki sposób wykorzystywać potencjał ludzki i materialny dla rozwoju uczelni. Do dziś Skrzydło podkreśla, że jego mistrzem w zakresie organizacji i zarządzania uniwersyte-tem był Seidler¹⁴.

O swoim powołaniu Skrzydło mówi: „Nie chciałem być prorektorem, prosiłem dziekana żeby się nie zgodził. Wcześniej i później wybroniłem się przed różnymi stanowiskami – miałem propozycję na stanowiska ministerialne, a nawet na wicepremiera w rządzie Wojciecha Jaruzelskiego w 1984 roku. Ale ja zawsze byłem zainteresowany czym innym, chciałem się wyrwać i pojechać na spokojną placówkę do Paryża”¹⁵. O zdaniu innych na temat swego powołania wypowiada się w następujący sposób: „Moi koledzy nie mieli pretensji, że zostałem prorektorem chociaż byłem młody. Zastrzeżenia miał jedynie twórca wydziału Prawa prof. Aleksander Wolter, dobry prawnik. Uważał, że bezprawnie zostałem prorektorem, bo ustawa wyraźnie mówiła, że funkcję rektora i prorektora może pełnić profesor tytularny. Kiedy rektor nakazał mi ubrać się w togę rektorską, którą pożyczył z innej uczelni, bo nasza uczelnia miała tylko trzy takie, kiedy zobaczył mnie prof. Wolter, to aż nim rzuciło, podskoczył na krześle” – wspomina profesor Skrzydło. „Wolter był zdania, że jest to naruszenie przepisów prawa i że Seidler popełnił błąd łamiąc prawo. Formalnie trudno nie przyznać mu racji, bowiem ustawa tak stanowiła ale ja byłem przecież tylko pełniącym obowiązki. Tak się czasami robi, na okres przejściowy powołuje się, a nie mianuje. Z chwilą kiedy otrzymałem profesurę w 1970 roku, a zwyczajną w 1975 roku, nikt żadnych pretensji już nie mógł zgłosić”¹⁶.

Po ustąpieniu z funkcji dotychczasowego rektora uczelni prof. Seidlera, konieczny był wybór nowego. Wśród możliwych następców Seidlera pojawiły się dwa nazwiska. Byli to prof. Zbigniew Lorkiewicz i wówczas jeszcze doc. dr Wiesław Skrzydło. Kadencja pierwszego z profesorów miała znaleźć odzwierciedlenie w postaci słów Grzegorza L. Seidlera: „Skrzydło może jeszcze poczekać”. Oznaczałoby to uznanie kandydatury profesora Lorkiewicza przez urzę-

¹⁴ Rozmowa przeprowadzona z prof. Wiesławem Skrzydło dnia 27.02.2019 r. Zapis własny autora pracy.

¹⁵ Rozmowa przeprowadzona z prof. Wiesławem Skrzydło dnia 20.05.2014 r. Zapis własny autora pracy.

¹⁶ Tamże.

dującego rektora za bardziej odpowiednią w tym czasie¹⁷. Jednak również ze względów formalnych Skrzydło nie mógł zostać bezpośrednim następcą rektora Seidlera. Przede wszystkim był jeszcze docentem, a funkcję rektora mogli sprawować, w myśl ówczesnych przepisów, tylko profesorowie. Sam Skrzydło wspomina, że przez 10 lat urzędowania profesora Seidlera, ani razu nie przyszło mu do głowy, że to on może przejąć po nim funkcję rektora¹⁸. Kadencję Lorkiewicza można uznać jako przejściową. W czasie kadencji swojego poprzednika, Skrzydło miał uzyskać tytuł profesorski, aby następnie móc objąć funkcję rektora¹⁹.

O swojej kandydaturze na rektora uczelni, profesor Skrzydło dowiedział się w rozmowie z ówczesnym rektorem UMCS, profesorem Seidlerem: „Pewnego dnia Seidler mówi do mnie tak: ja odjeżdżam do Londynu, rektorem będzie teraz Lorkiewicz, jest profesorem zwyczajnym, członkiem Akademii Nauk, a jego nominacja nie będzie budziła wątpliwości w nikim, natomiast Ty będziesz po nim, ale pamiętaj, że ponieważ Lorkiewicz jest bezpartyjny, nie ma dotarcia do tych władz. Ty masz załatwić, że będziesz członkiem tej władzy i będziesz miał wpływ na te władze lubelskie”²⁰. Ostatnia część zdania odnosiła się do bardzo dobrych stosunków profesora Skrzydły z władzami państwowymi PRL, zarówno na szczeblu regionalnym jak i krajowym. Wiesław Skrzydło wypowiada się o tym w następujący sposób: „Ja zawsze byłem w tych kręgach dobrze widziany”²¹. Prof. Seidler uważał, że ma w osobie Skrzydły największe oparcie w gronie kierownictwa uczelni. Najlepszym organizatorem, a przez to najodpowiedniejszą osobą do kontynuacji jego dzieła był właśnie Skrzydło.

W obliczu zaistniałych okoliczności, prof. Lorkiewicz objął funkcję rektora Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, którą sprawował przez jedną kadencję. Oczywiście wydawało się, że to Skrzydło będzie kontynuował pracę na stanowisku prorektora, aby w przyszłości objąć najwyższą funkcję na UMCS. Chociaż jeszcze jako prorektor, prowadził ostatnią inaugurację roku akademickiego w kadencji prof. Lorkiewicza, który to udał się na uroczystości w Uniwersytecie Gdańskim²². Decyzją Senatu UMCS z 1972 roku, wówczas już profesor Wiesław Skrzydło, został wybrany na rektora UMCS. Jak sam przyznaje, pro-

¹⁷ L. Maliszewski, *Rectoribus Universitatis Mariae Curie-Skłodowska in memoriam*, Lublin 2011, s. 175.

¹⁸ I. Wlazłowska, *Profesora Seidlera poplątany żywot*, Lublin 2009, s. 122.

¹⁹ M. Kruszyński, *Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w latach 1944-1989. Zarys dziejów uczelni w warunkach PRL*, Lublin 2015, s. 215.

²⁰ Rozmowa przeprowadzona z prof. Wiesławem Skrzydło dnia 20.05.2014 r. Zapis własny autora pracy.

²¹ Tamże.

²² Tamże.

blematyka uczelni, różnych jej stron i przejawów działalności była mu dobrze znana. Z tego powodu zgodził się na objęcie funkcji rektora²³. Był to początek trzech kadencji, które zapisały się w historii uczelni wielkimi literami. Można stwierdzić, iż była to swoista kontynuacja działań prof. Seidlera. Jego koncepcja uniwersytetu zawierała się w stwierdzeniu, że uniwersytet to „mury i ludzie”²⁴. Wiesław Skrzydło był jej wiernym kontynuatorem.

W wyborze Skrzydły na rektora UMCS, ważny pozostawał wątek działalności politycznej Profesora. Objęcie funkcji przez członka Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, było przemyślanym ruchem z perspektywy samej partii, jak i uczelni, która dostawała środki na rozwój m.in. bazy materialnej²⁵. Wśród gremiów politycznych Skrzydło cieszył się dobrą opinią. W jednym z dokumentów Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej, można przeczytać: „Dr Wiesław Skrzydło, adiunkt Katedry Prawa Państwowego. Wychowanek UMCS. Bardzo dobry i wyróżniający się młody pracownik nauki. Bardzo sumienny, zdolny, pracowity i systematyczny. Ma szereg publikacji. W 1959 roku uzyskał stopień doktora praw. Bardzo dobry dydaktyk i organizator. Aktywny w pracy społecznej, członek PZPR, umiejętnie łączy aktywną pracę społeczną z wydatną pracą naukową”²⁶.

Czas pełnienia funkcji przez prof. Wiesława Skrzydło nie ograniczał się tylko do spraw administracyjnych. Jego wiedza, dorobek i autorytet naukowy znalazły uznanie. Dnia 12 maja 1970 Wiesław Skrzydło został profesorem nadzwyczajnym, a 16 października 1975 profesorem zwyczajnym²⁷.

Podczas sprawowania funkcji rektora został wybrany na wiceprezesa Lubelskiego Towarzystwa Naukowego, funkcję tę sprawował przez dwie kolejne kadencje²⁸. Warto podkreślić, że Profesor nie zaprzestał działalności dydaktycznej i wydawniczej. W oparciu o ustalenia Kolegium Dziekańskiego, w roku 1977 został zgłoszony wniosek o przyznanie prof. dr hab. Wiesławowi Skrzydło

²³ W. Skrzydło, *Wspomnienia*, w: *Początki Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej we wspomnieniach studentów i pracowników 1944-1955*, red. R. Szczygieł, Lublin 2015, s. 175.

²⁴ A. Pieniżek, *Grzegorz Leopold Seidler (1913-2004)*, w: *Profesorowie Wydziału Prawa i Administracji UMCS 1949-2009*, red. A. Przyborowska-Klimczak, Lublin 2009, s. 244.

²⁵ D. Gałaszewska-Chilczuk, s. 129.

²⁶ Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Lublinie, *Sprawa Obiegowa UMCS*, IPN LU 08/314, k. 213.

²⁷ T. Bojarski, E. Gdulewicz, J. Szreniawski, *Konstytucyjny ustrój państwa. Księga jubileuszowa profesora Wiesława Skrzydły*, Lublin 2000, s. 7.

²⁸ *Księga władz Lubelskiego Towarzystwa Naukowego*.

nagrody Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki w zakresie osiągnięć naukowych za opracowanie książki *O partii i systemach partyjnych*²⁹.

Działalność Skrzydły była uznawana nie tylko w Uniwersytecie Marii Curie Skłodowskiej, ale na uczelniach w całym kraju. W uznaniu jego wiedzy teoretycznej i praktyki zawodowej, w 1976 roku został poproszony przez prof. Stanisława Ehrlicha o recenzję pracy doktorskiej późniejszego premiera i kandydata na urząd Prezydenta RP Jarosława Kaczyńskiego nt. „Rola ciał kolegialnych w kierowaniu szkołą wyższą”. Warto przytoczyć fragmenty oceny przedstawionej pracy, dokonanej przez profesora Skrzydło: „Podjęty przez Autora temat rozprawy jest niewątpliwie bardzo oryginalny i interesujący. Dotyczy on ważnego problemu przedstawiającego dziś duże znaczenie zarówno z teoretycznego, jak i też praktycznego punktu widzenia, problemu przy tym w naszej literaturze naukowej niezwykle rzadko poruszanego. W konkluzji stwierdzić należy, że rozprawa doktorska mgra Jarosława Kaczyńskiego stanowi jego dorobek naukowy w dziedzinie nauki prawa. Jest bowiem samodzielnym postawieniem problemu i przynosi jego rozwiązanie. Wynika z niej szereg wniosków, które i ze względów teoretycznych, jak też praktycznych zasługują na uwagę”³⁰.

3. UMCS w dobie Rektora Wiesława Skrzydły

Obowiązki rektora profesor Wiesław Skrzydło objął 1 października 1972 r. Jak się później okazało, był to kolejny krok do umocnienia pozycji uniwersytetu i roli, którą odgrywał w kształtowaniu ośrodka akademickiego Lublina. Wybitne osiągnięcia pracowników uniwersytetu w wielu dziedzinach naukowych, stawiały go na równi z innymi wyższymi uczelniami. Wciąż powiększająca się baza materialna i skład osobowy oraz nowe obiekty oddawane do użytku sprawiły, że powiększał się także potencjał naukowy i zwiększały się osiągnięcia badawcze pracowników. Coraz bardziej widoczne stawały się efekty pracy dydaktyczno-wychowawczej uczelni³¹.

O znaczeniu uniwersytetu dla regionu sam profesor Skrzydło wypowiedział się następująco dla czasopisma „Kamena”: „Województwo, a szczególnie

²⁹ *Wniosek Dyrektora Instytutu Administracji i Prawa Publicznego Wydziału Prawa i Administracji UMCS doc. dr hab. Jana Ziemińskiego.*

³⁰ Archiwum Uniwersytetu Warszawskiego, *Teczka osobowa Jarosława Kaczyńskiego*, WPA/INOPIP-531-41 KAT. A.

³¹ *Sprawozdanie z działalności Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w roku akademickim 1973/1974*, oprac. H. Maliszewska, Lublin 1976, s. 101.

Lublin, są ściśle związane z uniwersytetem, który powstał razem z władzą ludową. Stąd hasło, które nasza uczelnia przyjęła od pierwszej chwili - nauka w służbie ludu i charakter naszej działalności pozostawały w ścisłym związku z tym, czym żyło województwo, z zadaniami, jakie ono wypełniało. Podejmowane przez nas problemy miały za zadanie przyspieszyć rozwój Lubelszczyzny. Stąd też i problematyka badawcza zakładów naukowych, kształcenie kadr, otwierania nowych kierunków studiów były zawsze związane z tym hasłem. Sygnałem były potrzeby województwa: społeczne, gospodarcze, czy kulturalne³².

Ważnym dorobkiem w okresie pełnienia funkcji rektora UMCS przez Wiesława Skrzydło, są z pewnością osiągnięcia w działalności naukowo-badawczej, skuteczne pogłębianie wiedzy studentów, kształtowanie postaw. Wszystko to udokumentowane zostało liczbą wydanych dyplomów³³.

W pierwszych latach pełnienia funkcji rektora przez profesora Skrzydło wzrosła liczba studentów oraz kadry nauczającej. W tamtym okresie UMCS zatrudniał ponad 900 pracowników naukowo-dydaktycznych, blisko 300 osób personelu technicznego, ponad 100 pracowników bibliotecznych oraz około 700 pracowników administracji i obsługi³⁴. Działalność nowego Rektora UMCS przyczyniła się do wzrostu liczby przyjmowanych na uczelnię studentów. Łączna liczba nowych żaków w 1972 roku wyniosła 4 050. Liczba studentów ogółem zwiększyła się do ponad 10 500 osób. Zwiększone zostały limity przyjęć na studiach stacjonarnych i zaocznych³⁵. W roku akademickim 1972/1973 dyplomy otrzymało 939 absolwentów (529 – studenci stacjonarni, 346 – studenci zaoczeni, 23 – wieczorowi, 41 – eksternistyczni)³⁶.

UMCS realizował w 1972/1973 26 tematów należących do 9 problemów Narodowego Planu Gospodarczego oraz 6 tematów resortowych. Ogółem prac naukowych prowadzonych na terenie uniwersytetu było 800 (badania własne), z czego 10 subsydiowanych przez Polską Akademię Nauk³⁷. Zaangażowanie profesora Skrzydły doprowadziło do poszerzenia i zwiększenia aktywności

³² J. Dostatni, *16 tys. absolwentów. Rozmowa z rektorem UMCS prof. drem hab. Wiesławem Skrzydłą*, „Kamena”, 1974 nr 20 (558), s. 1-4.

³³ *Sprawozdanie z działalności Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w roku akademickim 1973/1974*, dz. cyt., s. 102.

³⁴ Tamże, s. 104.

³⁵ Tamże.

³⁶ Tamże, s. 113.

³⁷ Tamże, s. 105.

wszelkiego rodzaju kół naukowych. Organizowano konferencje ogólnopolskie, występowało z referatami i zdobywano nagrody³⁸.

Na rozpoczęciu roku akademickiego 1974/1975 w swoim przemówieniu Rektor UMCS prof. dr hab. Wiesław Skrzydło w dniu 2 października na akademii z okazji trzydziestolecia powołania Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej mówił:

„Trzydzieści lat minęło od chwili, gdy dekretem Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 23.10.1944 r. powołano do życia pierwszą w odradzającym się kraju, państwową, wyższą uczelnię – Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Aktem tym została zapoczątkowana historia szkolnictwa wyższego Polski, opartego o nową politykę oświatową władzy ludowej i dostosowanego do zmienionych potrzeb społecznych.

Młoda uczelnia powstawała na tyłach frontu, w zniszczonym mieście, nieposiadającym ani trwalszych tradycji akademickich, ani też odpowiedniego zaplecza materialnego. Twórcami jej byli naukowcy, którzy zaraz po wyzwoleniu znaleźli się w Lublinie. Im to dzisiejszy Uniwersytet zawdzięcza swoje powstanie, ich idee i marzenia realizuje. Obecnie Lublin jest siedzibą pięciu wyższych szkół i awansował do rangi jednego z większych ośrodków akademickich w kraju. Liczba 806 osób studiujących na Uniwersytecie w roku 1944 wzrosła do 14 500 w 1974.

Tak dynamiczny rozwój Uniwersytetu możliwy był do osiągnięcia tylko w warunkach sprzyjającej polityki władz i dzięki wielkiemu zaangażowaniu twórców i realizatorów idei tworzenia, odbudowy i rozwoju powojennego szkolnictwa wyższego (...).

Urzekająca jest wizja dalszego rozwoju. Jej główne elementy stają się z dnia na dzień rzeczywistością, upewniają o przyjęciu słusznej koncepcji, która wpływa z potrzeb gospodarki, nauki i kultury”³⁹.

Na uroczystości inauguracyjnej trzydziesty rok akademicki w UMCS obecni byli liczni przedstawiciele centralnych i wojewódzkich władz państwowych i politycznych, przedstawiciele uczelni zagranicznych oraz rektorzy lubelskich wyższych uczelni. Zgromadzonych powitał Rektor Wiesław Skrzydło. Przed liczącą ponad 2 000 osób kadrą naukowo-dydaktyczną, postawił następujące zadania, zawarte w słowach: „Podstawowe funkcje Uniwersytetu sprowadzają się do czterech zasadniczych kierunków działania, a mianowicie: tworzenia

³⁸ Tamże, s. 108.

³⁹ *Sprawozdanie z działalności Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w roku akademickim 1974/1975*, oprac. H. Maliszewska, Z. Kowalski, Lublin 1977, s. 7-8.

nauki, praktycznego wdrażania rezultatów badań, kształcenia, doksztalcania oraz wychowania młodzieży⁴⁰.

Trzydziestolecie Uniwersytetu zostało upamiętnione wmurowaniem aktu erekcyjnego pod budowę kompleksu gmachów, przeznaczonych na siedzibę rektoratu, Wydziału Prawa i Administracji oraz Wydziału Ekonomicznego przez przewodniczącego Rady Państwa, prof. Jabłońskiego i ówczesnego ministra nauki, szkolnictwa wyższego i techniki, prof. Kaczmarka oraz Rektora UMCS prof. Skrzydło i dyrektora LPBM Jerzego Markowskiego. Całkowite zakończenie prac planowano na rok 1977. Ostatecznie terminu nie udało się dotrzymać, ale budynki były gotowe na inaugurację kolejnego jubileuszowego roku akademickiego 1979/1980. Wybudowanie tego kompleksu było niewątpliwie zasługą i zarazem największym osiągnięciem prof. Skrzydły w zakresie rozwoju infrastruktury uczelni⁴¹.

Liczba studentów na studiach stacjonarnych i zaocznych z roku na rok wzrastała. W roku akademickim 1973/1974 na UMCS studiowało ponad 14 000 studentów, a w 1974/1975 liczba ta wzrosła do prawie 17 000 osób. Na pierwszy rok studiów przyjęto 4231 studentów⁴².

Postęp było widać także w osiągnięciach wynalazczych. W latach 1973-1975 zgłoszono 44 projekty i otrzymano 21 patentów (największe osiągnięcia w tej dziedzinie należały do Instytutu Chemii). W skali uniwersytetów w 1974 roku UMCS otrzymał pierwsze miejsce pod względem liczby zgłoszonych wniosków, jak i otrzymanych patentów. Zgłoszono 23 wnioski i otrzymano 12 patentów. Na staże zagraniczne w roku 1974/1975 krótko i długoterminowe skierowanych zostało 63 pracowników Uniwersytetu. W stażach krajowych wzięło udział 56 pracowników⁴³.

Działalność Wiesława Skrzydły w latach 1974-1975 przyczyniła się do dalszego rozwoju UMCS i umocniła jego pozycję, zarówno w Lublinie, jak i w kraju. Ważnym wydarzeniem było nadanie uczelni przez Radę Państwa odznaczenia państwowego Krzyża Wielkiego Orderu Odrodzenia Polski, w uznaniu zasług na polu rozwoju nauki polskiej oraz kształcenia młodego pokolenia kadr dla potrzeb ojczyzny⁴⁴.

⁴⁰ J. Malarczyk, s. 40.

⁴¹ J. Giliński i in., *Lubelski Ośrodek Naukowy. W 50- lecie powołania Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej*, Lublin 1994, s. 91.

⁴² *Sprawozdanie z działalności Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w roku akademickim 1975/1976*, red. Z.M. Adrianek, T. Gaworczyk, Z. Kowalski, S. Pawelec, Lublin 1977, s. 186.

⁴³ Tamże, s. 196.

⁴⁴ Tamże, s. 184.

Wykorzystując swoje możliwości kadrowe i techniczne, UMCS prowadził szereg badań i studiów służących bezpośrednio gospodarce narodowej. Uniwersytet uczestniczył w 12 problemach węzłowych Narodowego Planu Gospodarczego, realizując 35 tematów. Środki uzyskane z tych problemów i PAN wyniosły 11 mln zł. Uczelnia prowadziła także 43 tematy resortowe, w tym 25 finansowanych przez Polską Akademię Nauk. Badania własne obejmowały 350 grup tematycznych. Kontynuowane były także prace związane z badaniami genetycznymi, w ramach umowy podpisanej z Departamentem Rolnictwa USA oraz 2 tematy zlecone przez Zjednoczony Instytut Badań Jądrowych w Dubnej w zakresie fizyki jądra atomowego⁴⁵.

W ramach Centralnego Laboratorium Aparatury Unikalnej (CLAU) działało 8 pracowni wyposażonych w unikalną aparaturę naukową. W okresie sprawozdawczym CLAU w swoich pracowniach wykonało 12 tematów badawczych zleconych oraz 6 własnych⁴⁶.

W czasie drugiej kadencji powstały kolejne zakłady. Wzrosła także liczba pracowników. Uczelnia liczyła ponad 1 200 nauczycieli akademickich, 500 pracowników personelu technicznego i 1 300 pracowników administracyjnych i obsługi⁴⁷.

W roku 1975 zakończono badania w zakresie 35 tematów węzłowych problemów naukowych i 17 tematów resortowo-branżowych. Uczelnia zawarła kolejne umowy na 1976 rok w liczbie 53 tematów⁴⁸. Zgłoszono do opatentowania 26 projektów i uzyskano 14 patentów. Zostały zawarte 3 umowy wdrożeniowe, ok. 40 zgłoszeń wdrożeniowych było w trakcie prób wielkolaboratoryjnych, a 50 po półtechnicznych. Wszystko to było możliwe dzięki rozbudowie aparatury naukowo-badawczej, o co osobiście zabiegał profesor Skrzydło. W roku 1975/1976 wartość tej aparatury wzrosła o 20 688 zł⁴⁹.

W kolejnych latach, rozwojowi uniwersytetu towarzyszyła intensywna działalność naukowa. Prowadzono nowatorskie badania, związane ze sprawami gospodarki i kultury narodowej. Poszczególne wydziały i instytuty realizowały szereg badań naukowych, opracowywano wiele tematów badawczych, włączonych do blisko stu problemów węzłowych, rządowych, resortowych

⁴⁵ Tamże.

⁴⁶ Tamże, s. 192.

⁴⁷ Tamże, s. 201.

⁴⁸ Tamże, s. 115.

⁴⁹ Tamże, s. 116.

i międzyresortowych. Największy udział w tych badaniach miał Instytut Chemii⁵⁰.

Prace naukowe związane z powyższymi problemami udokumentowane są dzięki publikacjom. W roku akademicki 1976/1977 nakładem UMCS ukazało się 1467 prac naukowych, w tym 66 w postaci książek i skryptów. Wiele prac otrzymało patenty. Zgłoszono 30 projektów i uzyskano 21 patentów. UMCS zajął po raz kolejny pierwsze miejsce w zestawieniu „Wynalazczość w szkołach wyższych i innych jednostkach podległych Ministerstwu Szkolnictwa Wyższego i Techniki”⁵¹. Badania swoje prowadziły także: Ogród Botaniczny, podlegający UMCS i Pracownia Centralnego Laboratorium Aparatury Unikalnej⁵².

Wartym podkreślenia jest fakt, że już w tym okresie, a więc po zaledwie pięciu latach sprawowania funkcji rektora przez Skrzydło, wszystkie kierunki prowadzone w UMCS były studiami magisterskimi. W roku akademickim 1976/1977 studiowało 17 601 studentów, z czego 8687 osób na studiach zaocznych i eksternistycznych⁵³. Była to dość duża liczba uczących się w stosunku do bazy lokalowej uczelni. W roku akademickim 1976/1977 uniwersytet ukończyło 3139 absolwentów⁵⁴.

W UMCS w roku 1977/1978 pracowało łącznie z Filią w Rzeszowie, 3345 osób w pełnym wymiarze godzin oraz 196 osób w niepełnym wymiarze. Było to dokładnie 1313 nauczycieli akademickich, 538 pracowników technicznych, 146 pracowników biblioteki, 446 pracowników administracyjnych oraz 1033 pracowników obsługi. W omawianym roku akademickim na UMCS pracę podjęły 2 osoby z tytułem profesora nadzwyczajnego, 4 osoby z tytułem docenta habilitowanego, 37 adiunktów, 34 starszych wykładowców i wykładowców⁵⁵. Profesorem zwyczajnym została w omawianym roku 1 osoba, nadzwyczajnym – 3, docentami ze stopniem doktora hab. – 7 osób. Łącznie na wszystkich wydziałach UMCS w roku akademickim 1977/1978 powstały 24 prace habilitacyjne i 72 doktoraty⁵⁶.

Działalność naukowa w roku 1977/1978 prowadzona była w dwóch kierunkach: realizacji zamówionych zadań i badań oraz zadań centralnie koordynowanych (problemy węzłowe, resortowe i międzyresortowe, resortowo-

⁵⁰ Tamże, s. 18.

⁵¹ Tamże.

⁵² Tamże, s. 19.

⁵³ Tamże.

⁵⁴ Tamże, s. 22.

⁵⁵ Tamże, s. 9.

⁵⁶ Tamże, s. 11-12.

-branżowe). W badaniach naukowych, które realizowane były na zamówienie, udział wzięło 440 nauczycieli akademickich⁵⁷. W omawianym okresie uniwersytet podpisał 8 porozumień o współpracy z: Wojewodą Bielsko Podlaskim, Oddziałem Wojewódzkim NOT w Lublinie, Okręgowym Zarządem Zakładów Karnych w Lublinie, „Domem Książki” w Lublinie, Ministerstwem Sprawiedliwości, Instytutem Chemii Przemysłowej w Warszawie, Naczelną Dyrekcją Archiwów Państwowych oraz z Robotniczą Spółdzielnią Mieszkaniową „Motor” w Lublinie⁵⁸. W ramach umów wewnętrznych, dotyczących problemów badawczych zajmowano się 69 problemami z 353 tematami⁵⁹. Po raz kolejny, w roku akademickim 1977/1978 UMCS zajął pierwsze miejsce wśród uczelni, pod względem zgłoszonych i uzyskanych patentów. Przedłożono 41 projektów badawczych i otrzymano 23 patenty⁶⁰.

Dydaktyczno-wychowawczy proces realizowany był w systemie studiów dziennych, zaocznych, wieczorowych, eksternistycznych i podyplomowych. Na studiach dziennych było 28 kierunków, na zaocznych natomiast 22. W sumie w roku akademickim 1977/1978 na uniwersytecie studiowało 17 315 studentów, z czego 8769 osób to studenci dzienni. Studia ukończyło 3133 osób⁶¹. Duży odsetek studiujących (39,2% – 786 osób) objętych było obowiązkiem odbycia praktyk zawodowych⁶². Poza nimi studenci brali czynny udział w ćwiczeniach terenowych, plenerach, obozach naukowych organizowanych w 51 grupach na różnych kierunkach. W omawianym roku zorganizowano również 50-osobowy, 10-miesięczny hufiec pracy, dla osób będącymi kandydatami na studia, które zdały egzaminy wstępne, ale nie mogły zostać przyjęte na studia ze względu na brak miejsc⁶³.

W okresie przypadającym na czas trzeciej kadencji Rektora Wiesława Skrzydły, poszczególne wydziały i ich instytuty rozwijały swoją działalność naukową na wielu płaszczyznach. Stale wzrastała liczba pracowników naukowo-dydaktycznych. W lipcu 1981 roku osiągnęła łącznie 1399 osób. Z czego

⁵⁷ *Sprawozdanie z działalności Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w roku akademickim 1978/1979*, red. M. Adamek, T. Gaworczyk, Z. Kowalski, S. Pawelec, Lublin 1981, s. 19.

⁵⁸ R. Orłowski, *Sprawozdanie z działalności Uniwersytetu w roku akad. 1977/78 w: Sprawozdanie z działalności Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej za rok akademicki 1977/1978*, red. R. Orłowski, W. Skrzydło, K. Wiliński, Lublin 1978, s. 21.

⁵⁹ Tamże, s. 22.

⁶⁰ *Sprawozdanie z działalności Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w roku akademickim 1978/1979..*, s. 19.

⁶¹ Tamże, s. 37.

⁶² Tamże, s. 38.

⁶³ Tamże, s. 45.

27 profesorów zwyczajnych i 29 nadzwyczajnych⁶⁴. Pracowników technicznych i robotników było 481, bibliotecznych 150, obsługi 1043, pracowników ekonomiczno-administracyjnych 436 osób⁶⁵.

Podczas pełnienia funkcji rektora przez Wiesława Skrzydło uniwersytet, wykorzystując swoje możliwości kadrowe i techniczne prowadził działalność na rzecz gospodarki narodowej (prace naukowe o użyteczności dla przemysłu). Podejmowano i realizowano blisko 200 tematów rocznie. Świadczy o tym współpraca z Wytwórnią Sprzętu Komunikacyjnego w Świdniku, Kraśnicką Fabryką Wyrobów Metalowych, Zakładami Azotowymi w Puławach, Zjednoczeniem Przemysłu Azotowego w Krakowie i innymi. Podobne umowy podpisano z Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Lublinie, Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Rzeszowie i Wojewódzką Radę Związków Zawodowych w Lublinie⁶⁶.

Starania Wiesława Skrzydły doprowadziły do zwiększenia wpływu uniwersytetu na gospodarkę narodową. Powiązania te połączyły poszczególne instytuty z zakładami przemysłowymi w Polsce (Instytut Nawozów Sztucznych w Puławach, Instytut Naftowy, Kopalnie i Zakłady Przetwórcze Siarki w Tarnobrzegu, Inowrocławskie Zakłady Sodowe Mątwy, Zakłady Azotowe w Puławach, Fabryka Samochodów Ciężarowych w Lublinie, Polskie Odczynniki Chemiczne Gliwice, Instytut Metali Nieżelaznych Gliwice, Ośrodek Badawczo-Rozwojowy „Siarkopol” w Machowie i inne)⁶⁷.

Dzięki Rektorowi rozwijała się współpraca z ośrodkami naukowymi (Uniwersytetem Warszawskim, Uniwersytetem Łódzkim), w kraju i za granicą. W czasie urzędowania profesora Skrzydły na stanowisku rektora, UMCS nawiązał współpracę z Uniwersytetem w Lecce, z Uniwersytetem Karola Marksa w Lipsku. W roku akademickim 1974/1975 kontynuowana była współpraca z 6 zagranicznymi ośrodkami uniwersyteckimi⁶⁸. W kolejnych latach zacieśniała się współpraca naukowa uniwersytetu z placówkami zagranicznymi. Co roku, za granicę wyjeżdżało w celach naukowych około 150 pracowników⁶⁹.

Z inicjatywy ówczesnego Rektora Wiesława Skrzydły, w dniu 13 lutego 1978 r. podpisano kolejny dwuletni aneks do porozumienia z roku 1973, do-

⁶⁴ Tamże, s. 39.

⁶⁵ Tamże, s. 41.

⁶⁶ *Sprawozdanie z działalności Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w roku akademickim 1973/1974...*, s. 110.

⁶⁷ *Sprawozdanie z działalności Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w roku akademickim 1975/1976...*, s. 193.

⁶⁸ Tamże, s. 200.

⁶⁹ *Sprawozdanie z działalności Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w roku akademickim 1976/1977*, red. Z.M. Adrianek, T. Gaworczyk, Z. Kowalski, S. Pawelec, Lublin 1978, s. 119.

tyczącego współpracy pomiędzy Uniwersytetem Marii Curie-Skłodowskiej, Uniwersytetem Warszawskim i Uniwersytetem Łódzkim. Zgodnie z aneksem wszystkie trzy Uniwersytety postanowiły m. in. wystąpić do Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki o poszerzenie ich udziału w problemach centralnie sterowanych, Uniwersytet Łódzki zobowiązał się do udostępnienia obsługi serwisowej „Universum” dwóm pozostałym uczelniom⁷⁰.

W lipcu tego roku, również za sprawą profesora Skrzydły, podpisana została także umowa o przedłużeniu istniejącej już wcześniej współpracy z Uniwersytetem im. L. Kossutha w Debreczynie. Ponadto UMCS uzyskał zgodę na zawarcie współpracy z Uniwersytetem w Insbrucku, Uniwersytetem im. Łomonosowa w Moskwie i Kliniką Medyczną Uniwersytetu im. K. Marksa w Lipsku⁷¹.

W trzeciej kadencji profesora Wiesława Skrzydły, UMCS współpracował na warunkach wymiany z ośmioma uniwersytetami zagranicznymi. Za sprawą Wiesława Skrzydły, w roku akademickim 1980/1981, nawiązano nowe umowy o współdziałanie z Uniwersytetami: Konsorcjum Uniwersyteckie w Ascoli-Piceno, Uniwersytet w Insbrucku, Uniwersytet Paris-Nord i Uniwersytet w Saint-Etienne⁷².

Ważnym wydarzeniem w działalności Uniwersytetu było utworzenie na początku 1975 roku Polonijnego Centrum Kulturalno-Oświatowe UMCS i Towarzystwo Łączności z Polonią zagraniczną. Przejawami działalności Centrum były kursy dla instruktorów polonijnych folklorystycznych i nauczycieli szkół polonijnych, wystawy i sympozja naukowe. Działalność naukowo-badawcza Centrum Polonijnego przejawiała się również w wydawanych publikacjach⁷³.

Zacieśniane były także więzy z innymi uczelniami, w tym z Uniwersyte-tem Warszawskim i Uniwersytetem Łódzkim. W ramach współpracy w roku akademickim 1975/1976 na stażach naukowych przebywało na UW 11 pracowników UMCS, a na UŁ 5. Organizowano wspólne konferencje. W tym samym roku na praktyki zagraniczne wyjechało 36 studentów (do Lwowa, Wilna, Sofii i Lipska). Wtedy też na UMCS kształciło się 31 studentów zza granicy⁷⁴.

Swoje zadania uczelnia miała realizować dzięki nowym jednostkom organizacyjnym, zwiększonym funduszom i znacznie większej liczbie pracowni-

⁷⁰ R. Orłowski, s. 25-26.

⁷¹ *Sprawozdanie z działalności Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w roku akademickim 1976/1977...*, s. 26.

⁷² *Sprawozdanie z działalności Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej za rok akademicki 1980/81*, [brak inf. o aut.], Lublin 1990, s. 21.

⁷³ *Sprawozdanie z działalności Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w roku akademickim 1976/1977...*, s. 119.

⁷⁴ Tamże, s. 120.

ków. 14 maja 1973 do życia powołany został wydział Pedagogiki i Psychologii. Utworzone zostały nowe kierunki studiów: 7 na pedagogice oraz po jednym na wydziałach: Prawa, Humanistycznym i Ekonomicznym⁷⁵.

Na niektórych wydziałach uruchomiono także studia podyplomowe, między innymi z zakresu: chemii, wychowania obywatelskiego, filologii rosyjskiej czy ekonomiki rolnictwa. Przygotowano też specjalności nauczycielskie i nie-nauczycielskie na Wydziałach: Humanistycznym, Biologii Nauk o Ziemi, Matematyki, Fizyki i Chemii, oraz Pedagogiki i Psychologii, na poszczególnych kierunkach studiów pierwszego roku. W roku akademickim 1972/1973 powołano do życia 2 Instytuty oraz 11 Zakładów, które przed reorganizacją istniały tylko częściowo⁷⁶.

Działania Rektora dotyczyły również zmian w strukturze UMCS. Utworzona została Pracownia Projektowo-Konstrukcyjna Aparatury Unikalnej w Centralnym Laboratorium Aparatury Unikalnej. W Instytucie Matematyki utworzono Zakład Rachunku Prawdopodobieństwa, w Instytucie Chemii – Pracownię Dydaktyki Chemii, w Instytucie Nauk o Ziemi – Obserwatorium Meteorologiczne. Minister Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki powołał Międzyuczelniany Instytut Nauk Politycznych, który miała objąć swoją działalnością UMCS, AM i AR (dzisiejsze UM i UP)⁷⁷.

Po zaledwie trzech latach pełnienia funkcji rektora przez Wiesława Skrzydło, w ramach 22 kierunków studiów, prowadzono 42 specjalizacje na studiach stacjonarnych, a na zaocznych w ramach 17 kierunków i 34 specjalizacji⁷⁸, na wszystkich kierunkach na Wydziale Pedagogiki i Psychologii wprowadzono czteroletnie studia magisterskie. Wprowadzono ponadto uzupełniające studia magisterskie II stopnia dla absolwentów WSN na 8 kierunkach. Kształcenie prowadzono na 6 kierunkach podyplomowych. W roku 1974/1975 uruchomiono nowe kierunki studiów – studia dzienne: filologia germańska, archeologia, psychologia oraz studia zaoczne: bibliotekoznawstwo i informacja naukowa⁷⁹. Powołano także Studium Polonijne – placówkę propagandowo-kulturalną, umacniającą więź między Polonią a krajem⁸⁰.

⁷⁵ Sprawozdanie z działalności Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w roku akademickim 1973/1974..., s. 102.

⁷⁶ Tamże, s. 104.

⁷⁷ *Sprawozdanie z działalności Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w roku akademickim 1975/1976*, red. Z.M. Adrianek, T. Gaworczyk, Z. Kowalski, S. Pawelec, Lublin 1977, s. 184.

⁷⁸ Tamże, s. 196.

⁷⁹ Tamże, s. 197.

⁸⁰ Tamże, s. 196.

W Instytucie Matematyki utworzono Pracownię Topologii, z Instytutu Mikrobiologii i Biochemii wydzielono Zakład Biochemii jako jednostkę samodzielną. Dzięki staraniom Wiesława Skrzydły, dokonano istotnych zmian organizacyjnych na niektórych wydziałach. Zmieniono nazwę Instytutu Ekonomiki Produkcji na Instytut Ekonomiki. Utworzono, zgodnie z zarządzeniem nr 1/78 Rektora UMCS, Zakład Nauk o Pracy oraz Zakład Nauk Pomocniczych Historii i Bibliotekoznawstwa na Wydziale Humanistycznym i Pracownię Informatyki Ekonomicznej w Instytucie Ekonomii Politycznej i Planowania. Zmiany dokonały się także na Wydziale Pedagogiki i Psychologii. Zamiast Instytutu Pedagogiki i Psychologii utworzono dwa oddzielne: Instytut Pedagogiki i Instytut Psychologii⁸¹.

Utworzono nową Pracownię Patologii Owadów na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi. Na Wydziale Humanistycznym Zakład Nauk Pomocniczych Historii i Bibliotekoznawstwa zmieniono w Zakład Nauk Pomocniczych Historii i Bibliotekoznawstwa z Pracownią „Muzeum UMCS” oraz utworzono Podyplomowe Studium Języka Polskiego dla Cudzoziemców. Na Wydziale Prawa i Administracji Zakład Prawa Cywilnego i Postępowania Cywilnego podzielono na Zakład Prawa Cywilnego i Zakład Postępowania Cywilnego i Międzynarodowego Prawa Handlowego. W Międzyuczelnianym Instytucie Nauk Politycznych utworzono 4 nowe zakłady. Stworzono ponadto nową komórkę w pionie administracyjnym uczelni „Służba Ochrony Przeciwpożarowej”. Utworzono samodzielne stanowisko pracy do spraw publikacji prasowych i informacji, podlegające rektorowi⁸².

Pierwsze lata urzędowania nowego Rektora przyniosły polepszenie warunków socjalnych studentów. Z różnych form stypendiów pieniężnych korzystało rocznie ponad 3 000 osób. Systematycznie wzrastał również budżet uczelni⁸³.

Podkreślenia wymaga fakt przekazania do użytku II etapu budynku Fizyki, część wysoka o pow. 5124 m² i 2 pawilony o łącznej powierzchni 1300 m² co stanowiło realizację planów profesora Skrzydły o rozbudowie infrastrukturalnej uniwersytetu⁸⁴.

W 1975 roku, także za sprawą działań inicjowanych przez Wiesława Skrzydło, znacząco powiększyła się baza lokalowa UMCS. Instytut Chemii otrzymał Pawilon Chemii Organicznej, wykonano pawilon dla Wydziału Pedagogiki i Psychologii i oddany został Dom Studencki z przeznaczeniem dla 600 studen-

⁸¹ R. Orłowski, s. 6.

⁸² *Sprawozdanie z działalności Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej za rok akademicki 1980/81...*, s. 55-56.

⁸³ *Sprawozdanie z działalności Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w roku akademickim 1973/1974...*, s. 117.

⁸⁴ *Sprawozdanie z działalności Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w roku akademickim 1975/1976...*, s. 199.

tów. Wartość wszystkich inwestycji w roku akademickim 1975/1976 wyniosła aż 4 273 999 zł⁸⁵.

W 1977 r. oddano do użytku hotel dla studentów zaocznych oraz przejęto od KW PZPR budynek, który przeznaczono dla Międzyuczelnianego Instytutu Nauk Politycznych⁸⁶. Z pomocy materialnej skorzystało w opisywanym roku 4295 studentów. Nagród i premii za dobre wyniki było łącznie 5 709 050 zł. dla 2807 osób⁸⁷.

Ważnym do odnotowania faktem było zwiększenie zaplecza finansowego uczelni. Poprawiła się również baza lokalowa uniwersytetu. W 1978 r. oddano do użytku budynek Rektoratu i Wydziału Ekonomicznego. Obiekt, który wcześniej zajmował Rektorat, został przekazany do użytkowania Wydziałowi Pedagogiki i Psychologii przy Placu Litewskim 5⁸⁸.

Profesor Skrzydło tak wspomina sposób, w jaki udało mu się pozyskać środki na rozbudowę uczelni: „Poznałem kiedyś w sanatorium w Iwoniczu dyrektora gabinetu Przewodniczącego Rady Państwa Pana Marka Barwęckiego. Powiedział do mnie: przyjedź Pan na kawę, Belweder sobie Pan zwiedzi. Więc pojechałem, weszliśmy do gabinetu przewodniczącego Rady Państwa Jabłońskiego. Pytał co tam słychać w Lublinie, jak uniwersytet? Pogadaliśmy sobie na te tematy trochę, pyta - czy ja mogę być w czymś pomocny? Ja mówię, że tak, że bardzo, w sprawach inwestycji. Zaproponował, że przyjedzie na otwarcie, ale budowa była przecież nawet nie zaczęta. To ja może przyjadę na wmurowanie kamienia węgielnego pod rektorat? to ja mówię świetny pomysł. Pytał czy chcę, żeby w prasie była notatka z mojej wizyty tam w Radzie Państwa. Ja mówię, że bardzo by mi zależało. To mówi Panie Marku siadźcie i napiszcie. I następnego dnia ukazał się w prasie komunikat, że Przewodniczący Rady Państwa przyjął rektora Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, a przedmiotem rozmowy były sprawy związane z rozwojem uczelni i jubileuszem 30 lecia uczelni. I Przewodniczący Rady Państwa przyjął zaproszenie i będzie uczestniczył we wbudowaniu kamienia węgielnego. Ja wróciłem do Lublina, następnego dnia telefon z komitetu wojewódzkiego, wzywa mnie sekretarz i mówi Coś ty narozrabiał wczoraj? ja mówię dlaczego? To źle, że chce przyjechać Przewodniczący Rady Państwa? Gdybyśmy wtedy tego kamienia w 1974 roku nie położyli, prawdopodobnie budowa nie ruszyłaby przez kilkanaście następnych lat, rozpoczął się właśnie kryzys i brakowało nam środków. Przyjechał Jabłoński rzeczywiście

⁸⁵ *Sprawozdanie z działalności Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w roku akademickim 1976/1977...*, s. 120.

⁸⁶ Tamże, s. 11.

⁸⁷ Tamże, s. 116.

⁸⁸ R. Orłowski, s. 7.

i znalazły się pieniądze, robotnicy i materiały można było dostać i odbyła się uroczystość⁸⁹.

W roku akademickim 1980/1981 zwiększyła się baza materialna uniwersytetu. Oddano do użytku nowe pomieszczenia na Wydziale Prawa i Administracji. Zmiany dotyczyły także przeprowadzek Instytutów i Zakładów. Zakład Logopedii zmienił swoją siedzibę, teraz zajmował budynek, który wcześniej należał do Zakładu i Polonijnego Centrum Kulturalno-Oświatowego. Miejsce należące wcześniej do Zakładu Logopedii zajęło przedszkole⁹⁰.

Zmiany zachodziły także w Bibliotece Uniwersyteckiej, o co zabiegał Rektor. W pierwszych latach⁹¹. W roku 1975 w Bibliotece znajdowało się już 1 335 272 pozycji, a powiększyły się do liczby 1 550 000 woluminów dwa lata później. Biblioteka Główna prowadziła wymianę z innymi bibliotekami w kraju i za granicą, np. bibliotekami Macedońskiej Akademii Nauk, Serbskiej Akademii Nauk, Litewskiej Akademii Nauk, Kazańskiej Akademii Nauk, bibliotekami uniwersyteckimi w Tomsku, Saratowie i Odessie⁹². Warto również dodać, że Wydawnictwo *Annales Aeternitatis Mariae Curie-Skłodowska* wydało w ciągu dziewięciu lat urzędowania Rektora Wiesława Skrzydły ponad 400 arkuszy wydawniczych i około 10 skryptów oraz 10 prac habilitacyjnych rocznie⁹³.

Na temat swojej pracy organizacyjnej na uniwersytecie prof. Skrzydło wspomina: „Ja wiem, że jako organizator byłem dobry, dlatego byłem 9 lat rektorem, 7 lat prorektorem i rok prodziekanem, czyli razem 17 lat. To znaczy, że w sprawach organizacyjnych i kierowniczych uczestniczyłem przez 17 lat⁹⁴”.

O sprawowaniu funkcji rektora Wiesław Skrzydło mówi: „Byłem rektorem przez 9 lat. W „Kurierze Lubelskim” nazwano mnie wykonawcą planów Seidlerowskich. Rzeczywiście ja byłem kontynuatorem tych planów. Budowa Kompleksu Rektorat-Prawo-Ekonomia trwała siedem lat. Podczas moich kadencji powstawały nowe wydziały, nowe budynki, baza lokalowa bardzo się powiększyła. Gdy rozpoczynałem pracę nie było budynków humanistyki i informatyki, nie było niektórych akademików ani obiektów sportowych. Seidler mawiał zawsze, że uniwersytet to ludzie i mury, a mnie udało się te mury powiększyć, dobudować. Udało się również rozwinąć także i ludzi. Przywiązywałem ogromną wagę do kontaktów zagranicznych. Podpisałem szereg umów

⁸⁹ Rozmowa przeprowadzona z prof. Wiesławem Skrzydło dnia 20.05.2014 r. Zapis własny autora pracy.

⁹⁰ *Sprawozdanie z działalności Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej za rok akademicki 1980/81...*, s. 57.

⁹¹ *Sprawozdanie z działalności Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w roku akademickim 1973/1974...*, s. 109.

⁹² *Sprawozdanie z działalności Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w roku akademickim 1976/1977...*, s. 20.

⁹³ Tamże, s. 120.

⁹⁴ Rozmowa przeprowadzona z prof. Wiesławem Skrzydło dnia 20.05.2014 r. Zapis własny autora pracy.

międzynarodowych, dzięki którym grupa moich młodych kolegów z pracy, asystentów mogła pojechać na zagraniczne staże i zobaczyć jak w świecie wygląda szkolnictwo wyższe, jak badania naukowe są prowadzone. Myśmy wysyłali co roku kilkanaście osób w ramach wymian. Liczba studentów wzrastała, byliśmy największym zakładem pracy na Lubelszczyźnie. Mieliśmy więcej niż 10 000 ludzi, a samych pracowników było 3 000. Rozwijaliśmy się. Ocena mojej pracy jest pozytywna, chociaż pewnie, że nie wszystko się udawało. To, że Seidler postawił na mnie i prosił żebym Lorkiewiczowi pomagał to było ważne z uwagi na to, że ja miałem wejście w sfery rządzące czy sfery decydujące. Wykonywania zdań ułatwiał mi mój tupet i życzliwy stosunek innych osób do mnie. Udało mi się dokonać słusznego wyboru ludzi na stanowiska dziekanów, prorektorów. Osoby te miały ambicje i zdolności organizacyjne⁹⁵. Nie sposób odmówić profesorowi Skrzydło zaangażowania, pasji oraz determinacji w rozwoju UMCS.

4. Uwagi końcowe.

Niniejszy artykuł pokazuje, że profesor Wiesław Skrzydło jest człowiekiem uniwersytetu⁹⁶. Codzienną pracą i zaangażowaniem w życie uczelni zaświadcza, że UMCS to wielka wspólnota, której celem jest kształcenie studentów, rozwój nauki, kadry naukowo-dydaktycznej oraz rozbudowa infrastruktury uniwersyteckiej.

Profesor Skrzydło jest związany z Uniwersytetem Marii Curie-Skłodowskiej od ponad 50 lat. To właśnie na UMCS podjął studia prawnicze, tutaj kontynuował karierę naukową. W 1953 roku rozpoczął w Katedrze Prawa Państwowego pracę naukowo-dydaktyczną. W 1958 roku uzyskał stopień naukowy doktora, a w 1963 tytuł doktora habilitowanego. W 1970 roku Wiesław Skrzydło został profesorem nadzwyczajnym, a 5 lat później profesorem zwyczajnym.

Przedstawienie w sposób zwięzły niezmiernie bogatego dorobku Profesora, nie jest możliwe. W trakcie długoletniej współpracy z uczelnią opublikował ponad 250 prac naukowych, był promotorem 21 doktorantów, recenzował ponad 60 przewodów doktorskich oraz 20 habilitacyjnych. Oceniał ponadto dorobek naukowy wielu ludzi nauki, w postępowaniach o nadanie tytułów profesora i doktora *honoris causa*⁹⁷.

⁹⁵ Tamże.

⁹⁶ T. Bojarski, E. Gdulewicz, J. Szreniawski, *Konstytucyjny ustrój państwa*, Lublin 2000, s. 7.

⁹⁷ J. Posłuszny, J. Buczkowski, K. Eckhardt, *Studia z prawa konstytucyjnego*, Przemysł-Rzeszów 2009, s. 11.

O jego wkładzie w rozwój uczelni, świadczy aktywność Profesora o charakterze organizacyjnym. W latach 1964-1965 Wiesław Skrzydło był prodziekanem Wydziału Prawa, w 1965 roku pełnił funkcję prorektora, w latach 1972-1981 był rektorem Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. W czasie jego trzech kadencji uczelnia przeżyła najbardziej dynamiczny rozwój w swojej historii.

Profesor Wiesław Skrzydło kontynuował i rozwijał koncepcję profesora Seidlera. Wizja ta zakładała połączenie idei stymulowania rozwoju kadr i struktur życia naukowego z dbałością o nowoczesną infrastrukturę. W realizacji tego dzieła prof. Skrzydło wykazał się wielką energią, dynamizmem, ofiarnością i poświęceniem⁹⁸.

Jako jeden z pięciu wykładowców, w 1959 roku współtworzył Punkt Konsultacyjny w Rzeszowie. Dziesięć lat później, już jako prorektor, utworzył filię UMCS właśnie w tym mieście. Decyzja ta miała bardzo duże znaczenie dla rozwoju tradycji uniwersyteckich w regionie. Dorobek Filii uniwersytetu stanowił podwaliny pod utworzenie w późniejszym okresie Uniwersytetu Rzeszowskiego⁹⁹.

Profesor Skrzydło razem z profesorem Seidlerem rozpoczęli współpracę Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej z Uniwersytetem im. Ivana Franki we Lwowie. Wiesław Skrzydło Uniwersytet Lwowski uważał za naturalnego partnera dla uczelni Lublina, Rzeszowa i Przemyśla, ze względu na położenie i tradycje. Otrzymał również doktorat *Honoris Causa* Uniwersytetu Lwowskiego za zasługi na rzecz tego ośrodka nauki.

Spektrum zainteresowań profesora Wiesława Skrzydły jest bardzo szerokie. Oprócz polskiego prawa konstytucyjnego, jest on również wybitnym specjalistą w dziedzinie ustrojów państw zachodnich, w szczególności Francji i Belgii. Głównym obszarem badawczym, w którym porusza się Profesor jest problematyka dotycząca partii politycznych w ustroju państwa, prawa wyborczego oraz instytucjonalnej struktury państwa.

Profesor zawsze był osobą postrzeganą pozytywnie. W dokumentacji ministerialnej z 1983 roku znajduje się ocena profesora, ujęta w słowach: „W środowisku naukowym i akademickim Lublina cieszy się dużym autorytetem naukowym”¹⁰⁰. Wyrażało się to także w wielu listach gratulacyjnych skierowanych na ręce Profesora, po upływie kadencji rektorskich.

⁹⁸ T. Bojarski, E. Gdulewicz, J. Szreniawski, s. 9.

⁹⁹ J. Posłuszny, J. Buczkowski, K. Eckhardt, s. 12.

¹⁰⁰ Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie, *Notatka nt. Wiesława Skrzydły sporządzona na potrzeby Ministerstwa Nauki*, k. 184.

Bibliografia

Bojarski T., Gdulewicz E., Szreniawski J., *Konstytucyjny ustrój państwa. Księga jubileuszowa profesora Wiesława Skrzydły*, Lublin 2000.

Gałaszewska-Chilczuk D., „Wrogie” Uniwersytety. *Polityka państwa komunistycznego wobec Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego i Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej (1944-1956)*, Lublin 2013.

Gdulewicz E., *Wiesław Skrzydło o ustroju politycznym Francji. Prace wybrane*, Lublin 2009.

Giliński J., Malarczyk J., Pollo I., Prost E., Wielgus S., *Lubelski Ośrodek Naukowy. W 50-lecie powołania Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej*, Lublin 1994.

Kawałko-Marczuk E., Wronowski A., *Informator Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie*, Lublin 2012.

Kruszyński M., *Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w latach 1944-1989. Zarys dziejów uczelni w warunkach PRL*, Lublin 2015.

Malarczyk J., *Powstanie i rozwój Uniwersytetu*, w: *Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej 1944-1979*, Lublin 1979.

Maliszewski L., *Rectoriubus Universitatis Mariae Curie-Skłodowska in memoriam*, Lublin 2011.

Pieniążek A., *Grzegorz Leopold Seidler (1913-2004)*, w: *Profesorowie Wydziału Prawa i Administracji UMCS 1949-2009*, red. A. Przyborowska-Klimczak, Lublin 2009.

Posłuszny J., Buczkowski J., Eckhardt K., *Studia z prawa konstytucyjnego*, Przemysł-Rzeszów 2009.

Skrzydło W., *Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej – pierwsza wyższa uczelnia Polski Ludowej*, [w:] *Spojrzenia w przeszłość Lubelszczyzny*, Lublin 1974.

Skrzydło W., *Wspomnienia*, [w:] *Początki Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej we wspomnieniach studentów i pracowników 1944-1955*, red. R. Szczygieł R., Lublin 2015.

Włazłowska I., *Profesora Seidlera poplątany żywot*, Lublin 2009.